

2. Wystawienie wzoru zdobniczego na imprezach określonych w ust. 1 daje prawo do uzyskania w Urzędzie Patentowym rejestracji wzoru zdobniczego z pierwszeństwem według daty jego wystawienia.

3. Zamieszczenie znaku towarowego na towarze wystawionym na imprezach określonych w ust. 1 daje prawo do uzyskania rejestracji znaku towarowego z pierwszeństwem według daty wystawienia towaru.

§ 2. 1. Przyznanie pierwszeństwa w przypadkach, o których mowa w § 1 ust. 1, następuje z zachowaniem warunków określonych w § 15 zarządzenia Prezesa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 marca 1993 r. w sprawie ochrony wynalazków i wzorów użytkowych (Monitor Polski Nr 18, poz. 179) oraz w § 1 ust. 2 załącznika do tego zarządzenia.

2. Przyznanie pierwszeństwa w przypadkach, o których mowa w § 1 ust. 2, następuje z zachowaniem

warunków określonych w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 maja 1963 r. w sprawie pierwszeństwa do uzyskania patentu na wynalazek albo rejestracji wzoru użytkowego, wzoru zdobniczego lub znaku towarowego w przypadkach wystawienia wynalazku i wzoru na wystawie publicznej w Polsce lub za granicą albo zamieszczenia znaku towarowego na towarze wystawionym na takiej wystawie (Dz. U. Nr 23, poz. 133, z 1972 r. Nr 54, poz. 351 i z 1985 r. Nr 33, poz. 147).

3. Przyznanie pierwszeństwa w przypadkach, o których mowa w § 1 ust. 3, następuje z zachowaniem warunków określonych w § 12 i 13 zarządzenia Prezesa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 września 1992 r. w sprawie ochrony znaków towarowych (Monitor Polski Nr 31, poz. 217).

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prezes Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej:
W. Kotarba

89

UCHWAŁA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 22 stycznia 1996 r.

w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji do spraw referendum, dotyczących przygotowania i przeprowadzenia referendów zarządzonych na dzień 18 lutego 1996 r.

Na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o referendum (Dz. U. Nr 99, poz. 487) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1. Ustala się wytyczne w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji do spraw referendum, dotyczące przygotowania i przeprowadzenia referendów

zarządzonych na dzień 18 lutego 1996 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej:
w z. A. Wróblewski

Załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 22 stycznia 1996 r. (poz. 89)

WYTYCZNE PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ W SPRAWIE ZADAŃ I TRYBU PRACY OBWODOWYCH KOMISJI DO SPRAW REFERENDUM, DOTYCZĄCE PRZYGOTOWANIA I PRZEPROWADZENIA REFERENDÓW ZARZĄDZONYCH NA DZIEŃ 18 LUTEGO 1996 R.

1. Wstęp

Na dzień 18 lutego 1996 r. zarządzone zostały dwa referenda:

- o powszechnym uwłaszczeniu obywateli — na podstawie zarządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 listopada 1995 r. w sprawie przeprowadzenia referendum o powszechnym uwłaszczeniu obywateli (Dz. U. Nr 138, poz. 685),
- o niektórych kierunkach wykorzystania majątku państwowego — na podstawie uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie przeprowadzenia referendum o niektórych kierunkach wykorzystania majątku państwowego (Dz. U. Nr 154, poz. 795).

W związku z tym w referendach stosowane będą

karty do głosowania i protokoły głosowania w obwodzie odrębne dla każdego referendum.

Do przygotowania i przeprowadzenia referendów stosuje się ustawę z dnia 29 czerwca 1995 r. o referendum (Dz. U. Nr 99, poz. 487), zwaną dalej „ustawą”, oraz — w sprawach, które przez nią nie zostały uregulowane — ustawę z dnia 28 maja 1993 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205 i z 1995 r. Nr 132, poz. 640), zwaną dalej „Ordynacją wyborczą”. Teksty obu ustaw obwodowe komisje do spraw referendum otrzymają odrębnie.

2. Zadania obwodowej komisji do spraw referendum i zasady ich realizacji

Obwodowa komisja do spraw referendum wykonuje następujące zadania:

- 1) podejmuje niezbędne prace przygotowawcze do przeprowadzenia głosowania w obwodzie,
- 2) przeprowadza głosowanie,
- 3) czuwa, by głosowanie przebiegało zgodnie z prawem,
- 4) ustala wyniki głosowania w obwodzie i niezwłocznie podaje je do publicznej wiadomości przez wywieszenie,
- 5) przekazuje po 1 egzemplarzu protokołów głosowania w obwodzie do wojewódzkiej komisji do spraw referendum,
- 6) przekazuje drugie egzemplarze protokołów wraz z całością materiałów z głosowania wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

Obwodowa komisja do spraw referendum wykonuje swoje zadania w sposób określony w regulaminie obwodowych komisji do spraw referendum, stanowiącym załącznik nr 2 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 29 grudnia 1995 r. w sprawie regulaminów wojewódzkich i obwodowych komisji do spraw referendum (Monitor Polski z 1996 r. Nr 1, poz. 11).

Członkowie komisji mają obowiązek — pod rygorem odwołania ze składu komisji — aktywnego uczestniczenia we wszystkich pracach komisji, a w szczególności w jej posiedzeniach, szkoleniu, dyżurach i innych czynnościach związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem jego wyników. W razie niemożliwości wzięcia udziału w pracach komisji z ważnych powodów, członek komisji jest obowiązany uprzedzić o tym jak najwcześniej przewodniczącego komisji (§ 11 i § 12 regulaminu).

Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy komisji jest obowiązany zapewnić wójt lub burmistrz (prezydent miasta). Dotyczy to w szczególności zawiadomienia członków komisji o miejscu i terminie pierwszego posiedzenia komisji, wydania członkom komisji zaświadczeń o członkostwie i funkcji pełnionej w komisji, zwrotu kosztów przejazdu, wypłaty diet, zaopatrzenia w materiały niezbędne do pracy komisji, przygotowania lokalu do głosowania, pomocy w zabezpieczeniu materiałów (zwłaszcza kart do głosowania, pieczęci i spisów osób uprawnionych do udziału w referendum), zapewnienia środków łączności, transportu itp.

3. Organizacja przygotowań do dnia referendum

Stosownie do § 3 regulaminu komisja na pierwszym posiedzeniu dokona wyboru przewodniczącego komisji i jego zastępcy oraz, po dokładnym zapoznaniu się z niniejszymi wytycznymi, podejmuje ustalenia co do sposobu wykonania swoich zadań.

W terminie i miejscu ustalonym przez wojewódzką komisję do spraw referendum wszyscy członkowie komisji obowiązani są uczestniczyć w szkoleniu zapewniającym prawidłowe przygotowanie komisji do zgodnego z prawem i sprawnego przeprowadzenia głosowania oraz ustalenia jego wyników.

Najpóźniej na cztery dni przed dniem referendum przewodniczący komisji zwoła, w lokalu, w którym odbędzie się głosowanie, posiedzenie komisji celem:

- skontrolowania stanu przygotowania lokalu, w którym odbywać się będzie głosowanie,

- ustalenia organizacji pracy komisji w dniu głosowania,
- dokonania podziału czynności związanych z odbiorem kart do głosowania, spisów osób uprawnionych do udziału w referendum, pieczęci komisji, formularzy protokołów i innych materiałów dotyczących głosowania,
- ustalenia sposobu zabezpieczenia do dnia głosowania kart do głosowania oraz wyżej wymienionych dokumentów i materiałów,
- omówienia sposobu ustalania wyników głosowania oraz dostarczenia protokołów głosowania w obwodzie do wojewódzkiej komisji do spraw referendum,
- ustalenia sposobu przekazania po głosowaniu na przechowanie wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) drugich egzemplarzy protokołów, kart do głosowania, spisów osób uprawnionych do udziału w referendum, pieczęci komisji i innych materiałów z przeprowadzonego głosowania.

Podczas kontroli stanu przygotowania lokalu, w którym odbywać się będzie głosowanie, komisja zwraca uwagę, by jego wygląd odpowiadał powadze aktu głosowania; lokal powinien być wyposażony w godło państwowe, urnę mogącą pomieścić karty do głosowania oddane przez wszystkich uprawnionych do udziału w głosowaniu, pomieszczenia lub osłony zapewniające tajność głosowania, umieszczone w taki sposób, aby zapewnić sprawny jego przebieg. Miejsca zapewniające tajność głosowania powinny być wyposażone w niezbędne przybory do pisania.

Na widocznym miejscu w lokalu głosowania wywiesza się wyłącznie urzędowe obwieszczenia dotyczące referendum:

- o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji do spraw referendum,
- o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.

W lokalu oraz na terenie budynku, w którym przeprowadzone będzie głosowanie, nie mogą być umieszczane plakaty i napisy o charakterze agitacyjnym (art. 42 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej).

Komisja w swojej siedzibie powinna mieć zapewniony dostęp do telefonu oraz znać numery telefonów, pod którymi pełnione będą dyżury wojewódzkiej komisji do spraw referendum i dyżur w urzędzie gminy.

Stwierdzone braki w przygotowaniu lokalu do głosowania komisja sygnalizuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta), a następnie sprawdza, czy zostały one usunięte.

Ustalenia dotyczące organizacji pracy komisji w dniu głosowania powinny przewidywać rozpoczęcie pracy komisji w możliwie pełnym składzie o godz. 5⁰⁰ i ustalenie wyników głosowania po jego zakończeniu o godz. 22⁰⁰ oraz taką organizację pracy komisji podczas głosowania, by zapewnić jego sprawny przebieg przy ustawowo wymaganej obecności podczas głosowania co najmniej 3 osób wchodzących w skład komisji, w tym przewodniczącego komisji lub jego zastępcy (art. 36 ust. 3 Ordynacji wyborczej).

Czynności związane z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem jego wyników mogą być wyko-

nywane wyłącznie przez członków komisji. W związku z tym organizacja pracy komisji w dniu głosowania powinna uwzględniać okoliczności, które mogą mieć wpływ na liczbę osób głosujących w określonych porach dnia.

Karty do głosowania obwodowa komisja otrzyma od wojewódzkiej komisji do spraw referendum. W razie potrzeby dostarczenia dodatkowych kart należy zwrócić się do wojewódzkiej komisji do spraw referendum o ich uzupełnienie z rezerwy.

Do odbioru kart do głosowania, formularzy protokołów i innych materiałów komisja wyznacza co najmniej dwie osoby ze swego składu, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. Osoby te powinny najpóźniej w przeddzień głosowania dokładnie sprawdzić:

- czy karty do głosowania dla przeprowadzanych referendum zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie,
- czy komisja otrzymała formularze protokołów głosowania w obwodzie dla każdego z referendum,
- czy wraz z materiałami komisja otrzymała spis osób uprawnionych do udziału w referendum, który najpóźniej w przeddzień głosowania powinien być przekazany przewodniczącemu komisji przez urząd gminy (art. 31 Ordynacji wyborczej),
- czy komisja ma przygotowaną pieczęć do opatrywania nią kart do głosowania i protokołów,
- czy zapewniono komisji inne materiały, np. umożliwiające opieczętowanie urny, prowadzenie arkuszy pomocniczych podczas liczenia głosów, zapakowanie dokumentów z głosowania itp.

Osoby wyznaczone do odbioru kart do głosowania i innych materiałów ustalają z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta) sposób zabezpieczenia i przechowywania kart do głosowania i innych materiałów, od momentu ich odbioru i sprawdzenia do dnia głosowania.

Z czynności odbioru kart do głosowania sporządza się protokół, wymieniając w nim liczbę otrzymanych kart do głosowania dla każdego referendum. Protokół pozostaje w dokumentacji komisji.

4. Głosowanie

W dniu referendum komisja zbiera się w lokalu głosowania w możliwie pełnym składzie nie później niż o godz. 5⁰⁰ i dokonuje przed godz. 6⁰⁰ następujących czynności:

- sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje,
- ustala i odnotowuje w odpowiednich protokołach głosowania liczbę otrzymanych kart do głosowania, odrębnie dla każdego referendum. Liczbę tę wpisuje się w części I pkt 3 protokołów,
- stempluje, przy użyciu kolorowego tuszu, karty do głosowania pieczęcią obwodowej komisji do spraw referendum,
- rozkłada spis osób uprawnionych do udziału w referendum oraz, oddzielnie dla każdego referendum, karty do głosowania,
- sprawdza, czy wewnątrz i na zewnątrz budynku, w którym znajduje się lokal komisji, nie ma materiałów agitacji referendalnej.

W lokalu głosowania mają prawo być obecni mężowie zaufania, którzy przedłożą przewodniczącemu komisji stosowne upoważnienie, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, iż zgodnie z art. 22 ust. 4 ustawy zostali wyznaczeni do pełnienia tej funkcji w tym obwodzie głosowania przez organ partii, organizacji politycznej lub społecznej o zasięgu ogólnopolskim.

Nazwisko i imię każdego męża zaufania oraz nazwę partii, organizacji politycznej lub społecznej, która go delegowała, komisja wpisuje w stosownej rubryce każdego z protokołów głosowania w obwodzie. Dopuszczalne jest sporządzenie wykazu mężów zaufania, który dołącza się do protokołów głosowania.

Gdyby do komisji zgłosił się więcej niż jeden mąż zaufania delegowany przez tę samą partię lub organizację, komisja dopuści do czynności tego męża zaufania, który zgłosił się do niej w pierwszej kolejności. Po zgłoszeniu się do Komisji nie jest dopuszczalna zmiana męża zaufania.

Mężowie zaufania są uprawnieni do:

- obecności przy wszystkich czynnościach komisji przed rozpoczęciem głosowania, w tym przy ustaleniu liczby otrzymanych kart do głosowania, sprawdzeniu, czy urna jest pusta, i przy jej opieczętowaniu,
- obecności w lokalu komisji w czasie jego otwarcia dla głosujących, z prawem bieżącego zgłaszania uwag dotyczących przebiegu głosowania i pracy komisji,
- obecności przy otwarciu urny po zakończeniu głosowania i obliczaniu wyników głosowania oraz sporządzaniu protokołów głosowania,
- wniesienia do protokołów uwag dotyczących zarówno przebiegu głosowania, jak i ustalonych wyników głosowania, z wymieniem konkretnych zarzutów. W związku z tym przewodniczący komisji, przed podpisaniem protokołu przez obecnych przy jego sporządzaniu członków komisji, zwraca się do mężów zaufania z pytaniem, czy zgłaszają uwagi, z wymieniem zarzutów, a w wypadku ich zgłoszenia wpisuje je w odpowiedniej rubryce protokołów.

Przewodniczący komisji we współdziałaniu z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta) zapewnia podanie do publicznej wiadomości, w urzędzie gminy (miasta), informacji o godzinie rozpoczęcia pracy przez komisję w dniu 18 lutego br.

Punktualnie o godzinie 6⁰⁰ komisja otwiera lokal, w którym odbywać się będzie głosowanie.

Od chwili rozpoczęcia głosowania do czasu ustalenia jego wyników w lokalu powinny przebywać bez przerwy co najmniej 3 osoby wchodzące w skład komisji, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca.

Członkowie komisji i mężowie zaufania mogą nosić wyłącznie identyfikatory, tj. kartoniki z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją (przewodniczący komisji, zastępca przewodniczącego komisji, członek komisji, mąż zaufania).

Noszenie odznak organizacyjnych oraz innych emblematów o charakterze agitacyjnym jest niedopuszczalne.

W czasie głosowania mogą przebywać dziennikarze legitymujący się „kartami prasowymi”, wydanymi dziennikarzom krajowym przez dyrektora delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego, a dziennikarzom zagranicznym — przez kierownika Krajowego Biura Wyborczego.

Osoby, które otrzymały karty prasowe, są obowiązane zgłosić swoją obecność przewodniczącemu komisji lub osobie go zastępującej oraz dostosować się do zarządzeń mających na celu zapewnienie tajności głosowania, jego powagi i ustalonego porządku. Karta prasowa nie upoważnia osoby, która ją otrzymała, do przeprowadzania wywiadów na terenie lokalu oraz przebywania w lokalu obwodowej komisji po zakończeniu głosowania.

Czynności w toku głosowania:

- wyznaczony członek komisji obowiązkowo sprawdza tożsamość osoby zgłaszającej się do głosowania, prosząc o okazanie dowodu osobistego lub innego dokumentu ze zdjęciem, umożliwiającego stwierdzenie tożsamości (art. 37 ust. 1 Ordynacji wyborczej),
- następnie ustala się, czy ta osoba jest uprawniona do głosowania w tym obwodzie, to znaczy, czy jest ujęta w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum; osobę ujętą w spisie, a nie posiadającą odpowiedniego dokumentu, dopuszcza się do głosowania po potwierdzeniu jej tożsamości przez dwie wiarygodne osoby znane członkom komisji (art. 37 ust. 2 Ordynacji wyborczej),
- po ustaleniu prawa do udziału w głosowaniu członek komisji wręcza uprawnionemu karty do głosowania po potwierdzeniu przez niego ich otrzymania własnoręcznym podpisem w spisie uprawnionych do udziału w referendum. Wydając karty do głosowania członek komisji sprawdza, czy są one opatrzone pieczęcią obwodowej komisji. Gdyby uprawniony odmówił przyjęcia karty do głosowania dotyczącej jednego z referendów, komisja odnotowuje ten fakt w rubryce spisu „uwagi” w formie zapisu „tylko Prez.” lub „tylko Sejm”. W razie odmowy złożenia podpisu komisja wydaje karty do głosowania, czyniąc w rubryce „uwagi” adnotację „odmowa podpisu”.

Obwodowa komisja dopisuje w dniu głosowania do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum (art. 32 Ordynacji wyborczej):

- osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, zatrzymując zaświadczenie i dołączając je do spisu,
- osobę pominiętą w spisie, jeżeli udokumentuje zapisem w dowodzie osobistym, iż stale zamieszkuje na terenie obwodu głosowania, a urząd gminy, na żądanie komisji, potwierdzi telefonicznie, że pominięcie jest wynikiem pomyłki (a nie np. braku prawa do udziału w referendum z powodu pozbawienia praw publicznych, ubezwłasnowolnienia czy też skreślenia tej osoby ze spisu po dopisaniu jej do spisu w innym obwodzie),
- obywatela polskiego stale zamieszkującego za granicą, na podstawie ważnego pol-

skiego paszportu; dane objęte spisem komisja wpisuje w odpowiednich rubrykach spisu na podstawie paszportu i oświadczenia zainteresowanego, odnotowując numer paszportu w rubryce „uwagi”.

Komisja nie jest uprawniona do dokonywania jakichkolwiek innych zmian w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum.

Na życzenie głosującego komisja powinna wyjaśnić mu zasady głosowania oraz warunki ważności głosu według informacji umieszczonych na kartach do głosowania.

Podczas głosowania przewodniczący komisji czuwa, by przestrzegano tajności głosowania i nie prowadzono agitacji oraz nad utrzymaniem porządku i właściwego toku czynności podczas głosowania. Ma on prawo żądać opuszczenia lokalu, w którym odbywa się głosowanie, przez osoby naruszające porządek i spokój, a w razie potrzeby zwrócić się do komendanta właściwej jednostki policji o zapewnienie koniecznej pomocy (art. 44 Ordynacji wyborczej). Przypadki zakłócenia głosowania komisja odnotowuje w protokole głosowania.

Komisja baczy, by uprawnieni głosowali wyłącznie osobiście (art. 33 Ordynacji wyborczej). Osobie niepełnosprawnej, na jej prośbę, może pomagać w głosowaniu inna osoba z wyłączeniem mężów zaufania (art. 40 Ordynacji wyborczej). Niedopuszczalne jest głosowanie za członków rodzin lub za inne osoby oraz przeprowadzanie głosowania poza lokalem głosowania; dotyczy to również szpitali i zakładów opieki społecznej.

Punktualnie o godz. 22⁰⁰ komisja zamyka lokal, w którym odbywa się głosowanie, umożliwiając oddanie głosu osobom, które przed tą godziną przybyły do lokalu.

Zasadą jest, że głosowanie nie może być przerwane, chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie przejściowo uniemożliwione. Zarządzenie przerwy w głosowaniu, jego przedłużenia lub odroczenia komisja natychmiast podaje do publicznej wiadomości oraz przesyła je — w myśl art. 41 ust. 1 Ordynacji wyborczej — wojewódzkiej komisji do spraw referendum i wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

W razie przerwania lub odroczenia głosowania wskutek nadzwyczajnych wydarzeń, komisja zabezpiecza wlot urny wyborczej, a także — w odrębnych pakietach — spis i nie wykorzystane karty do głosowania, a następnie urnę wraz z pakietami i pieczęcią komisji oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Nie wykorzystane karty do głosowania należy policzyć, chyba że okoliczności czynią to niemożliwym. Z czynności tych należy sporządzić protokół i podać w nim liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania.

Przed wznowieniem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie nie zostały naruszone (art. 41 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Przerwanie lub odroczenie głosowania komisja odnotowuje w protokołach głosowania.

5. Czynności wstępne dotyczące ustalenia wyników głosowania w obwodzie

Niezwłocznie po zakończeniu głosowania komisja możliwie w pełnym składzie przystępuje, w obecności mężów zaufania, do rozliczenia otrzymanych kart do głosowania, odrębnie dla obu referendów. W tym celu, nie otwierając urny, komisja ustala liczbę osób, którym wydano karty do głosowania, na podstawie liczby podpisów, którymi uprawnieni potwierdzili otrzymanie kart do głosowania.

Liczbę tę wpisuje się w części I pkt 4 protokołów głosowania dotyczących każdego z referendów. Jeżeli na żądanie głosującego wydano tylko jedną z kart, gdyż odmówił on udziału w drugim referendum, liczbę tę komisja odpowiednio pomniejsza w odniesieniu do danego referendum. Może więc zaistnieć sytuacja, że liczby te w protokołach obu referendów nie będą jednakowe.

Następnie komisja zlicza oddzielnie dla każdego z referendów liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania i wpisuje tę liczbę w części I pkt 5 odpowiedniego protokołu.

Karty nie wykorzystane komisja pakuje w paczki, oddzielnie dla każdego z referendów, wpisując na paczkach nazwę referendum i liczbę kart umieszczonych w paczce, oraz opatruje każdą paczkę swoją pieczęcią.

Na podstawie danych wpisanych do protokołów komisja sprawdza, czy rozliczenie kart do głosowania w obu referendach jest pełne, to jest czy liczba wydanych kart do głosowania (liczba osób, którym wydano karty) i liczba nie wykorzystanych kart do głosowania stanowią w sumie liczbę kart do głosowania, które komisja otrzymała przed rozpoczęciem głosowania. Przynależną przyczynę powstałej niezgodności komisja podaje w części II pkt 3 protokołu głosowania w referendum, którego ta rozbieżność dotyczy.

Kolejną czynnością jest ustalenie liczby osób uprawnionych do udziału w referendach. Liczbą tą jest liczba osób umieszczonych w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum, łącznie z osobami dopisanymi przez komisję podczas głosowania. Liczbę tę komisja wpisuje w części I pkt 2 protokołów obu referendów. W protokołach obu referendów liczba ta musi być taka sama.

6. Ustalenie wyników głosowania w obwodzie.

W celu ustalenia wyników głosowania komisja otwiera urnę, po czym dzieli wyjęte karty do głosowania na karty dotyczące referendum o powszechnym uwłaszczeniu obywateli (format A-6) i karty dotyczące referendum o niektórych kierunkach wykorzystania majątku państwowego (format A-4).

W trakcie podziału kart według rodzaju referendum komisja odkłada karty do głosowania przedarte całkowicie na dwie lub więcej części. Karty te należy włożyć do koperty, podając na niej informację „karty przedarte”. Kart tych w dalszych obliczeniach nie bierze się pod uwagę (art. 27 ust 4 ustawy).

A. W pierwszej kolejności komisja przystępuje do ustalenia wyników głosowania w obwodzie w referendum o powszechnym

uwłaszczeniu obywateli, zarządzonym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Komisja oblicza wyjęte z urny karty dotyczące powszechnego uwłaszczenia obywateli i liczbę tych kart wpisuje w części II pkt 1 ppkt 1 protokołu.

Kolejną czynnością jest wydzielenie kart nieważnych, czyli kart do głosowania innych niż urzędowo ustalone i kart, które nie zostały opatrzone pieczęcią obwodowej komisji do spraw referendum (art. 28 ustawy). Liczbę kart nieważnych wpisuje się w części II pkt 1 ppkt 2 protokołu głosowania dotyczącego tylko referendum o powszechnym uwłaszczeniu obywateli.

Następnie komisja ustala sposób głosowania na pozostałych kartach do głosowania (kartach ważnych) i dzieli karty na zawierające:

- głosy nieważne; są to karty, na których znaku w postaci dwóch linii przecinających się w obrębie kratki („x” lub „+”) nie postawiono ani w kratce przy odpowiedzi „tak”, ani w kratce przy odpowiedzi „nie”, oraz karty, na których znak („x” lub „+”) postawiono w obu kratkach (art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy). Kolejną czynnością jest podzielenie kart zawierających głosy nieważne na karty, na których głosujący postawili znak w obu kratkach, oraz na karty, na których głosujący nie postawili znaku w żadnej z kratek,
- głosy ważne oddane na „tak”; są to karty, na których znak („x” lub „+”) postawiono tylko w kratce przy odpowiedzi „tak”,
- głosy ważne oddane na „nie”; są to karty, na których znak („x” lub „+”) postawiono tylko w kratce przy odpowiedzi „nie”.

Przy dokonywaniu powyższego podziału kart ważnych należy uwzględnić, że dopisanie na karcie innych pytań lub dokonanie innych dopisków nie wpływa na ważność głosu, gdyż dopisków nie bierze się pod uwagę (art. 29 ust. 4 ustawy). Postawienie znaku („x” lub „+”) w taki sposób, że punkt przecięcia linii tworzących znak znajduje się poza kratką, jest także dopiskiem. Jeżeli głosujący oprócz tego dopisku nie postawił znaku („x” lub „+”) w obrębie kratki, to głos jest nieważny (art. 26 ust. 3 ustawy).

Na podstawie dokonanego podziału kart według kryterium sposobu głosowania komisja oblicza:

- liczbę kart ważnych (czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu). Liczbę tę otrzymuje się przez zsumowanie liczby kart, na których oddano głosy nieważne, liczby kart, na których oddano głosy ważne na „tak”, i liczby kart, na których oddano głosy ważne na „nie”. Liczbę tę komisja wpisuje w części II pkt 1 ppkt 3 protokołu,
- liczbę głosów nieważnych, która stanowi sumę liczby kart (wydzielonych) bez znaku w kratce przy odpowiedzi zarówno na „tak” jak i na „nie” oraz liczby kart z takim znakiem w obu kratkach. Liczbę głosów nieważnych komisja wpisuje w części II pkt 2 ppkt 1 protokołu, a niżej, pod lit. a) — liczbę kart ze znakiem w obu kratkach, zaś pod lit. b) — liczbę kart bez znaku w żadnej z kratek,
- liczbę głosów ważnych, sumując liczbę kart, na których oddano głosy ważne na „tak”, i liczbę

kart, na których oddano głosy ważne na „nie”. Liczbę tę komisja wpisuje w części II pkt 2 ppkt 2 protokołu głosowania, a niżej, pod lit. a) — liczbę kart zawierających głosy ważne na „tak”, zaś pod lit. b) — liczbę kart zawierających głosy ważne na „nie”.

Wypełniając część II protokołu, komisja dokonuje sprawdzenia arytmetycznej zgodności ustalonych danych liczbowych zgodnie z treścią objaśnień zawartych na końcu formularza protokołu. Należy również sprawdzić, czy liczba głosów nieważnych (wpisana w części II pkt 2 ppkt 1) stanowi sumę liczb wpisanych pod lit. a) (postawienie znaku w obu kratkach) i lit. b) (niepostawienie znaku w żadnej kratce).

W wypadku stwierdzenia braku zgodności arytmetycznej danych liczbowych, należy dokonać ponownego przeliczenia i ustalić właściwe liczby. Z tego powodu wskazane jest wpisywanie ustalonych liczb na arkuszach pomocniczych i po stwierdzeniu ich zgodności arytmetycznej — wpisywanie do protokołu.

Gdy do przebiegu głosowania lub ustalenia jego wyników zgłosił uwagi i zarzuty mąż zaufania lub uczynił to członek komisji (art. 30 ust. 5 ustawy), komisja wpisuje w protokole treść zarzutów i ustosunkowuje się do nich w protokole albo dołącza odrębne wyjaśnienie. Wyjaśnienie to podpisuje i opatruje pieczęcią przewodniczący obwodowej komisji.

Protokół głosowania w obwodzie komisja sporządza w dwóch egzemplarzach; podpisują go wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzeniu.

Oba egzemplarze protokołu opatruje się pieczęcią komisji.

B. Po wykonaniu powyższych czynności komisja przystępuje do ustalenia wyników głosowania w obwodzie w referendum o niektórych kierunkach wykorzystania majątku państwowego, zarządzanego przez Sejm.

Pierwszą czynnością jest policzenie wszystkich wziętych z urny kart dotyczących tego referendum i wpisanie ich liczby w części II pkt 1 ppkt 1 protokołu.

Następnie komisja oddziela od pozostałych kart karty do głosowania nieważne, czyli inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone pieczęcią obwodowej komisji do spraw referendum. Liczbę kart nieważnych komisja wpisuje w części II pkt 1 ppkt 2 protokołu głosowania dotyczącego tego referendum.

Następnie komisja liczy pozostałe karty, które są kartami ważnymi, i ich liczbę wpisuje do protokołu w części II pkt 1 ppkt 3 protokołu.

Liczbę głosów nieważnych, z podziałem na dwie przyczyny nieważności, oraz głosów ważnych, w tym głosów ważnych oddanych na „tak” i na „nie”, oblicza się oddzielnie dla każdego z czterech pytań (art. 29 ust. 3 ustawy).

Ustalenia, czy głos jest nieważny czy ważny, komisja dokonuje zgodnie z wyjaśnieniami pkt 6A wytycznych. W tym celu komisja przygotowuje arkusze pomocnicze odrębne dla każdego pytania, na których odnotowana będzie liczba głosów nieważnych w obrębie każdego pytania oraz liczba głosów ważnych na „tak” i na „nie”.

Organizacja pracy komisji dla dokonania tych obliczeń powinna być następująca: jeden z członków komisji bierze kolejno karty ważne i głośno stwierdza, czy w obrębie pierwszego pytania referendum głos jest ważny czy nieważny. Jeżeli głos jest ważny, to odpowiednio do określonej odpowiedzi w przeznaczony na to kratce podaje, czy jest to głos ważny na „tak” czy na „nie”. W celu uniknięcia pomyłek czynność tę kontroluje drugi członek komisji odbierający odczytaną kartę.

Członkowie komisji wpisujący dane na arkusze pomocnicze dotyczące pierwszego pytania zaznaczają na nich wynik głosowania odczytany z karty.

Do komisji należy ustalenie, czy będą odczytywane i odnotowywane wyniki głosowania najpierw w obrębie pierwszego pytania ze wszystkich kart ważnych, a następnie ze wszystkich kart ważnych w obrębie drugiego pytania itd., czy też będą odczytywane z każdej karty wyniki głosowania dotyczące wszystkich pytań.

Ustalane liczby głosów nieważnych z podziałem na dwie przyczyny nieważności oraz oddzielnie głosów ważnych na „tak” i na „nie” dla każdego pytania odnotowuje się na arkuszach pomocniczych.

Przed wpisaniem tych liczb do protokołu komisja sprawdza, czy obliczenia są prawidłowe. Kontrolę tę dokonuje się zgodnie z objaśnieniami zawartymi na końcu formularza protokołu. Należy również sprawdzić, w odniesieniu do każdego z pytań, czy liczba wpisana w podpunkcie „głosy nieważne oddało” stanowi sumę liczb wpisanych przy lit. a) i b) tego podpunktu. Jeżeli występuje brak zgodności, oznacza to, że w ustaleniach dotyczących danego pytania powstał błąd, który należy wyjaśnić, powtarzając obliczenia.

Ostatecznie ustalone wyniki głosowania, oddzielnie dla każdego pytania tego referendum, komisja wpisuje w odpowiednich pozycjach protokołu dotyczących tych pytań, czyli: oddano głosów nieważnych (z podziałem na dwie przyczyny nieważności), oddano głosów ważnych (suma głosów ważnych na „tak” i na „nie”), liczba głosów ważnych na „tak”, liczba głosów ważnych na „nie”.

Pozostałe czynności dotyczące sporządzenia, podpisania i opieczętowania dwóch egzemplarzy protokołu komisja wykonuje analogicznie jak w przypadku referendum o powszechnym uwłaszczeniu obywateli.

7. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołów głosowania w obwodzie komisja wywiesza przy wejściu do lokalu, w którym odbyło się głosowanie, informacje o wynikach głosowania, oddzielnie w każdym z referendów.

W informacjach tych wymieniane są liczby:

- osób uprawnionych do udziału w referendum,
- osób, którym wydano karty do głosowania,
- oddanych kart nieważnych,
- oddanych kart ważnych, czyli osób, które wzięły udział w głosowaniu.

W obu informacjach, po treści każdego z pytań, podawane są liczby:

- głosów nieważnych,
- głosów ważnych, w tym:
  - głosów ważnych „tak”,
  - głosów ważnych „nie”.

W celu sporządzenia informacji można wykorzystać zapasowe egzemplarze protokołów.

8. Przekazanie protokołów głosowania w obwodzie wojewódzkiej komisji do spraw referendum

Obwodowa komisja przekazuje niezwłocznie wojewódzkiej komisji do spraw referendum po jednym egzemplarzu protokołu głosowania w obwodzie, sporządzonego dla każdego z referendum.

Protokoły są przekazywane w sposób ustalony przez wojewódzką komisję do spraw referendum, to jest bezpośrednio do wojewódzkiej komisji lub do rejonowego punktu odbioru, w którym koperty z protokołami, bez ich otwierania, przejmie za pokwitowaniem osoba upoważniona przez wojewódzką komisję do spraw referendum.

Przy czynnościach odbioru kopert z protokołami w punkcie rejonowym mogą być obecni mężowie zaufania.

Przy przekazywaniu protokołów obowiązują następujące zasady organizacyjne:

- protokoły są przekazywane w oddzielnych kopertach dla każdego z referendum, zaklejonych i opieczętowanych w miejscach sklejenia. Każda z kopert musi być opisana następująco:

„Referendum zarządzane przez Prezydenta RP”
lub „Referendum zarządzane przez Sejm RP”.

Województwo ..... , gmina
.....

Obwodowa Komisja do Spraw Referendum
Nr .....

w .....

ul. ....

telefon .....

- koperty z protokołami dostarcza do wojewódzkiej komisji do spraw referendum przewodniczący obwodowej komisji lub jego zastępca; w tym czasie

w lokalu obwodowej komisji pozostaje co najmniej jeden z jej członków, by w razie konieczności pilnie zwołać, na polecenie przewodniczącego, posiedzenie komisji w sposób wcześniej uzgodniony z pozostałymi członkami komisji;

- bezpośrednio po otrzymaniu protokołów wojewódzka komisja do spraw referendum dokonuje arytmetycznej kontroli zgodności danych oraz prawidłowości sporządzenia protokołów. O przyjęciu protokołów przewodniczący obwodowej komisji jest niezwłocznie informowany. Informacja ta pozwala na zakończenie dyżuru w siedzibie obwodowej komisji.

9. Przekazanie dokumentów z przeprowadzonego głosowania

Po przyjęciu protokołów przez wojewódzką komisję do spraw referendum, obwodowa komisja przekazuje dokumenty z przeprowadzonego głosowania na przechowanie właściwemu wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) w oddzielnie zapieczętowanych paczkach, oznaczonych: „Dokumenty z przeprowadzonego głosowania w referendum zarządzonym przez ..... w obwodzie głosowania nr ..... w .....”.

Dokumenty te stanowią w szczególności:

- drugi egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie,
- oddzielnie zapakowane i oznaczone karty do głosowania — ważne, nieważne, całkowicie przedarte,
- nie wykorzystane karty do głosowania.

W oddzielnej paczce (kopercie) komisja przekazuje spis osób uprawnionych, wraz z załączonymi zaświadczeniami o prawie do głosowania.

Pieczęć obwodowej komisji do spraw referendum przewodniczący komisji przekazuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) odrębnie.

90

UCHWAŁA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 22 stycznia 1996 r.

w sprawie wzorów protokołów stosowanych przez komisje obwodowe i wojewódzkie w referendach zarządzonych na dzień 18 lutego 1996 r.

Na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 w związku z art. 30 ust. 1 i art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o referendum (Dz. U. Nr 99, poz. 487) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1. Obwodowa komisja do spraw referendum sporządza protokół głosowania w obwodzie:

- 1) w referendum o powszechnym uwłaszczeniu obywateli — na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do uchwały,
- 2) w referendum o niektórych kierunkach wykorzystania majątku państwowego — na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do uchwały.

§ 2. Wojewódzka komisja do spraw referendum sporządza protokół zbiorczych wyników głosowania w województwie:

- 1) w referendum o powszechnym uwłaszczeniu obywateli — na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 3 do uchwały,
- 2) w referendum o niektórych kierunkach wykorzystania majątku państwowego — na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 4 do uchwały.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej:

w z. A. Wróblewski